

Innlandsstrategien 2020-2024

Vi bygger Innlandet

Even Aleksander Hagen

Foto: Kirsti Hovde / Innlandet fylkeskommune

Vi er til for innbyggerne. Det har bodd mennesker i Innlandet i 10 000 år. Den eldste kjente boplassen er ved vannet Olstappen i Skåbu.

Med dagens 370 000 innbyggere har vi mange liv som skal leves og drømmer som skal realiseres. Legger vi til alle som har hytte, studerer eller jobber her har vi mange gode ambassadører med på innlandslaget.

I Innlandet har vi Norges høyeste fjell, Norges største innsjø, Norges lengste elv og elleve nasjonalparker. Landets viktigste transportruter har i over tusen år gått gjennom fylket vårt. De gamle ridevegene, vannvegene, pilegrimsled og kongevegene, og senere jernbane- og vegutbygging, er konkrete manifestasjoner av nasjonale forbindelseslinjer.

Som et historisk og symbolsk tyngdepunkt med kongesagaer og rik kulturarv går Innlandet som en rød tråd gjennom Norges historie fra vikingtid, middelalder og fram til i dag.

De siste månedene før fylkestinget vedtok Innlandsstrategien ble vi minnet på hvor raskt ting kan endre seg. Koronapandemien vil prege samfunnet i lang tid framover. Vi opplever økte sosiale forskjeller, store konsekvenser for arbeidslivet og en omveltning i hvordan vi møtes, reiser og samhandler.

De langsiktige konsekvensene kjenner vi fortsatt ikke, men vi ser at utsatte yrkesgrupper med usikker tilknytning til arbeidslivet er hardest rammet. Det gjør det enda viktigere å bygge det inkluderende Innlandet for alle.

Hverdager er de flotteste. De er fulle av eventyr. Det sa Anne-Cath Vestly, den folkekjære forfatteren som ble født på Rena i 1920 og vokste opp på Rudshøgda og Lillehammer. Vi tar henne på ordet, og vil lete etter mulighetene og de gode historiene.

Visjonen for det nye fylket er derfor *Innlandet – eventyrlige muligheter. Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv.*

Jeg vil takke alle som har bidratt i arbeidet med Innlandsstrategien, og inviterer til videre samarbeid. Vi startet med blanke ark og fargestifter, men nå er verktøykassa i ferd med å fylles.

Vårt felles mål er at Innlandet skal være en god plass å bo og leve, både i by og bygd. Vi skal skape nye jobber og gode lokalsamfunn. La oss sammen gripe de eventyrlige mulighetene.

Even Aleksander Hagen
Fylkesordfører i Innlandet

[Innlandsstrategien – kortversjon \(PDF, 3 MB\)](#)

[Innlandsstrategien – lengre versjon \(PDF, 4 MB\)](#)

[Kunnskapsgrunnlaget for Innlandsstrategien](#)

Innholdsfortegnelse

[1. Innlandet - eventyrlige muligheter](#)

[2. Satsingsområder](#)

[2.1 Innbyggerne i Innlandet](#)

[2.2 Innovasjon i Innlandet](#)

[2.3 Inkludering i Innlandet](#)

[2.4 Infrastruktur i Innlandet](#)

[3. Prioriteringer](#)

[Regionale planer](#)

[Nye regionale planer](#)

1. Regional plan for det inkluderende Innlandet

2. Regional plan for samfunnssikkerhet

3. Regional plan for klima, energi og miljø

Regionale planer som videreføres

4. Samarbeid, partnerskap og nettverk

5. Planporteføljen 2020-2024

1. Innlandet - eventyrlige muligheter

Innlandsstrategien skal vise retning inn i framtiden. Vårt felles prosjekt er å bygge Innlandet. Vi starter med å legge en strategi for hvor vi skal og hvordan vi kommer dit.

Fylkestinget skal minst én gang i hver periode, og senest ett år etter konstituering, utarbeide en regional planstrategi.

Planstrategien er det eneste lovpålagte dokumentet for regional planlegging etter plan- og bygningsloven (pbl §7-1).

Planstrategien skal redegjøre for regionale utviklingstrekk og utfordringer, vurdere utviklingsmuligheter og ta stilling til langsiktige utviklingsmål og hvilke temaer som skal tas opp i videre regional planlegging.

Planstrategien skal inneholde en oversikt over hvordan de prioriterte oppgavene skal følges opp gjennom regionale planer.

Innlandsstrategien er Innlandets svar på nasjonale forventninger om hvordan vi skal møte framtidens utfordringer og realisere våre muligheter. Her ser vi utfordringer og muligheter på tvers av kommunegrenser, forvaltningsnivåer og sektorer.

Innlandsstrategien bygger på FNs 17 bærekraftsmål, og disse legges til grunn ved arbeidet med nye regionale planer, fylkesbudsjetter og øvrig utviklingsarbeid i fylket.

Innlandsstrategien bygger på et bredt kunnskapsgrunnlag. Dette beskriver status i Innlandet, og er blitt til gjennom en bred og åpen medvirkningsprosess. Engasjementet har vært stort: 105 høringsuttalelser er mottatt, og deltakelsen har vært god på digitale seminarer hvor kommunene har deltatt. Innlandsstrategien slik den foreligger bør derfor være godt forankret i Innlandet.

Tidligere Hedmark og Oppland fylker hadde mange regionale planer og strategier, og det er ønskelig å redusere omfanget. Innlandet fylkeskommune ønsker å redusere omfanget av regionale planer og strategier. Innlandsstrategien viser hvilke nye regionale planer som skal utarbeides, hvilke som vil fortsette å gjelde og hvilke som vil utgå.

Gjennom visjonen og langsiktige utviklingsmål settes kursen for det videre arbeidet. Ambisjonen er å realisere Innlandets eventyrlige muligheter og utnytte Innlandets fortrinn. Enighet om langsiktige utviklingsmål og målrettet arbeid er viktige forutsetninger for å lykkes.

Visjon

Innlandet – eventyrlige muligheter. Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med mål om å ha en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv.

Langsiktige utviklingsmål

For å realisere eventyrlige muligheter i Innlandet legges følgende til grunn:

- Bærekraftig ressursforvaltning som gir utvikling og nye arbeidsplasser.
- Levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder.
- At aktører i fylket vårt får større nasjonal betydning og synlighet.

2. Satsingsområder

Sammen med visjonen er følgende fire satsingsområder vedtatt:

Innbyggere – Innovasjon – Inkludering – Infrastruktur

De er basert på kunnskapsgrunnlaget, og er tverrfaglige.

I de neste delkapitlene redegjøres det for utviklingstrekk, utfordringer og muligheter knyttet til de fire satsingsområdene.

2.1 Innbyggerne i Innlandet

Bærekraftsmål innenfor satsingsområdet:

Innlandet har 371 000 innbyggere. Selv om det har vært befolkningsvekst i Innlandet, har vi de siste ti årene hatt fødselsunderskudd. Det vil si at det fødes færre enn antallet døde.

I tillegg opplever fylket netto fraflytting. Uten innvandring forventes det samlet sett en befolkningsnedgang i Innlandet, selv om enkelte områder vil ha vekst.

Innlandet er det fylket i Norge med størst andel eldre og lavest andel yngre i befolkningen.

Befolkningsframskrivninger viser at denne utviklinga vil fortsette hvis vi ikke lykkes med å ta grep for en annen retning.

Befolkningsframskrivingene legges til grunn for den regionale planleggingen.

Innlandet som bo- og arbeidsmarkedsregion trenger funksjonell og framtidsrettet infrastruktur, godt utdanningstilbud, attraktive boområder og en bred næringsstruktur. Innlandet har attraktive byer, tettsteder og bygder samt varierte naturopplevelser lett tilgjengelig. Ved å ta ressursene i bruk på en bærekraftig måte, vil dette være fortrinn for Innlandets befolkning i årene fremover, og bidra til at fylket er attraktivt for innbyggere, besøkende og næringsliv.

Kultur er identitet og røtter for innbyggerne i Innlandet. Den er kilden til å bli kjent med oss selv og hverandre, og er lim mellom mennesker. Kultur gjør livene våre rikere og gjør fylket mer attraktivt. Kunsten har sin klare egenverdi. For mange er den i tillegg en arbeidsplass og grunnlag for næringsutvikling.

Befolkningens helse og livskvalitet er viktig for bærekraften i et samfunn. Det er forskjeller i helse og livskvalitet i fylket. Forskjellene følger ofte inntekts- og utdanningsnivået i befolkningen.

Levende byer, tettsteder og bygder der innbyggerne trives og har tilhørighet har betydning for helse og livskvalitet. Service-, velferds- og fritidstilbud i nærmiljøet betyr mye for den enkeltes livskvalitet. utfordringene framover er å utjevne forskjellene og bidra til at innbyggerne trives og har det godt i alle deler av fylket.

Befolkningens utdanning og kompetanse har betydning for deltakelse i arbeidslivet, og for utvikling og innovasjon i næringslivet. Et variert og inkluderende arbeidsliv er viktig for å ta i bruk innbyggernes kompetanse og erfaring. Andelen av den yrkesaktive delen av befolkningen med universitets- og høyskoleutdanning er lav i Innlandet sammenlignet med landsgjennomsnittet. Godt tilrettelagte utdanningsløp for voksne i hele Innlandet blir viktig.

Samtidig er det nødvendig for næringslivet å utvikle seg og etterspørre medarbeidere med ny kompetanse, som kan bidra til økt innovasjon og verdiskaping.

Innlandet har nærmere 100 000 fritidsboliger. Sammen med annen overnattingskapasitet betyr det at det i perioder kan være dobbelt så mange mennesker i fylket som det er innbyggere.

Deltidsinnbyggerne er viktige for Innlandet, og bidrar til verdiskaping og arbeidsplasser. Det er viktig at deltidsinnbyggerne trives og tilbringer tid i fylket. I den grad noen av deltidsinnbyggerne skulle velge fast bosted i Innlandet, gjerne kombinert med en sekundærbolig i hovedstadsområdet, vil det kunne bidra positivt til demografien og Innlandets ressursbase.

Det er viktig at vi i fellesskap tilrettelegger for at de flotte naturkvalitetene i størst mulig grad beholder sin egenverdi og opplevelsesverdi og også i framtiden oppleves som attraktive for alle som tilbringer tid i fylket.

Artsmangfoldet og naturopplevelsene i Innlandet er viktig både for heltids- og deltidsinnbyggeren. På grunn av et gunstig klima og variert geologi med kalkrike bergarter, har Innlandet et stort arts mangfold. I flere områder finnes dyre- og plantearter som det er viktig å forvalte for framtiden.

Villreinen er et eksempel på dette. Nesten hele den europeiske bestanden av villrein lever i Norge, og flere nasjonale villreinområder ligger helt eller delvis i Innlandet. Snøhetta, Rondane, Sølknkletten, Knutshø og Forollhogna er alle sentrale leveområder for villrein.

2.2 Innovasjon i Innlandet

Bærekraftsmål innenfor satsingsområdet:

Arbeidsplasser er en viktig forutsetning for å beholde og rekruttere innbyggere. Vi skal derfor vise både vilje og evne til å føre en aktiv næringspolitikk i hele Innlandet. Utvikling og nyskaping er avgjørende for framtidige arbeidsplasser og velferd. Våre forpliktelser knyttet til en bærekraftig utvikling krever nytenking både når det gjelder produkt- og tjenesteutvikling.

Innovasjon skapes gjennom samhandling i eksisterende og nye nettverk, i Innlandet og med naboregioner i Norge og Sverige. Smart spesialisering[1] som arbeidsform gjør at en kan jobbe på nye, effektive og framtidsrettede måter. Dette bør være et satsingsområde for Innlandet.

Innovasjon i offentlig sektor er et satsingsområde for å gi best mulig tjenester og service til innbyggere og næringsliv.

Næringslivet i innlandet har miljøer innenfor teknologi og industri som er attraktive, og bidrar til tilflytting. Det er viktig å bygge videre på disse, men også å satse på nyetableringer. Innlandet bør utvikle en bredere næringsstruktur, som gir attraktive arbeidsplasser og mindre sårbarhet samlet sett. Innlandsungdom som utdanner seg i andre deler av landet, flytter ikke tilbake dersom det ikke finnes relevante arbeidsplasser.

Det er viktig for verdiskapingen og arbeidsplasser i Innlandet å videreutvikle industrien som finnes her i dag. Norske eksportbedrifter er kunnskapsintensive og har høy verdiskaping per ansatt. Eksportbedriftene i Innlandet sysselsetter om lag 19 000 arbeidstakere og eksporterer for vel 27 milliarder kroner i året. Over 70 prosent av eksporten går til andre EØS-land. Eksporten fra Innlandet har økt betydelig de siste årene, men er fortsatt lav sammenlignet med resten av landet.

En global og sterkt voksende spill- og filmindustri tar den nyeste digitale kunnskapen og teknologien i bruk. Innlandet har nasjonalt ledende kompetansemiljøer innen AR/VR-teknologi, spillutvikling og informasjonssikkerhet. Dette er viktige miljøer i arbeidet med å utvikle nye industrinæringer i Innlandet.

Universiteter og høyskoler er viktige arenaer for kunnskap, forskning og innovasjon. Disse institusjonene bidrar til kunnskapsbygging og næringsutvikling i hele Innlandet. Innlandet har allerede ett universitet, og det er viktig for fylket at også Høgskolen i Innlandet (HINN) blir kvalifisert som universitet.

Innlandet er et viktig forsvarsfylke. Hæren, Heimevernet og Cyberforsvaret sin virksomhet i fylket må utvikles videre for å sikre framtidig nasjonal sikkerhet og for at vi skal kunne bidra i internasjonale militære oppdrag. Forsvarets kompetansemiljøer er av stor betydning, både når det gjelder innovasjon og arbeidsplassutvikling. Det finnes flere kompetanse- og teknologimiljøer i Innlandet, som er ledende både nasjonalt og internasjonalt og som er viktige motorer for utvikling.

Det grønne skiftet gir muligheter for Innlandet, og vil kunne bidra til nye arbeidsplasser. Jord- og skogbruket gir grunnlag for innovasjon og verdiskaping gjennom en videreutvikling og styrking av bioteknologimiljøene. Norge og Innlandet trenger en ny, grønn produksjonsindustri, både for å sikre lokal foredling av ressurser og for å redusere klimagassutslipp. Det må legges til rette for utvikling og innovasjon knyttet til nye produkter, produksjonsprosesser og logistikk.

Koronapandemien har vist viktigheten av styrket selvforsyning. Dette gir Innlandet store muligheter. Innovasjon basert på Innlandets råvarer og kompetanse kan bidra til å utvikle nye produkter og løsninger. Utviklingen av byer og tettsteder skaper press på jordbruksarealer. Det er nødvendig å utarbeide en helhetlig arealpolitikk for å hindre nedbygging av dyrket og dyrkbar jord og sikre naturmangfoldet. Sikring av bærekraftige beiteressurser, dyrket og dyrkbar mark er viktig i framtida.

I hele Innlandet er det vekst innenfor kultur og kreative næringer. Kunstnere, kulturaktører og frivillig sektor har stor betydning for innovasjon i kultur- og reiselivsnæringen.

Innlandet er landets største reiselivs- og hyttefylket. Innlandet ønsker å oppnå større verdiskapning og attraktive lokalsamfunn innenfor denne næringen. Opplevelsesutvikling og verdiskapning må skje lokalt og i en helhetlig og samfunnsmessig sammenheng. Økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft må ligge til grunn.

For å kunne håndtere store variasjoner i antall mennesker som oppholder seg i fylket, er det nødvendig med helhetlig planlegging, god infrastruktur og tilgang til helse og velferdstjenester.

[1]For å lykkes i den globale konkurransen må både land og regioner bruke de fortrinnene de har. Smart spesialisering handler derfor om å bygge videre på den kompetansen, det næringslivet og de ressursene som allerede er til stede i regionen, for å utvikle nye nisjer og næringsområder.

2.3 Inkludering i Innlandet

Bærekraftsmål innenfor satsingsområdet:

Et velutviklet og inkluderende arbeidsliv med plass til alle er nøkkelen til inkludering. Med dette vil det også følge en sosial og økonomisk trygghet. Et av hovedprinsippene i bærekraftmålene er at ingen skal utelates. Utenforskap bidrar til å redusere livskvalitet og muligheter, både når det gjelder sosial, økonomisk og politisk deltakelse. Et mangfoldig og inkluderende arbeidsliv vil hindre utenforskap, skape tilhørighet og trivsel og utjevne forskjeller. Det handler om å skape et framtidig arbeidsliv som har kultur for mangfold. Nytenkning og innovasjon kommer i arbeidsmiljøer hvor vi er forskjellige.

Barn og unge er Innlandets framtid, og deres oppvekst må sikres, slik at de opplever omsorg, inkludering og utvikling. Barn og unge er blant annet opptatt av fysisk og psykisk helse, flere alternative utdanningsløp i videregående skole og attraktive og tilrettelagte studentmiljøer. Gode kollektivtilbud er også viktig for unges livskvalitet, fordi det gjør det enklere å være med på fritidsaktiviteter, sosiale sammenkomster og å benytte kulturtilbudet.

Om lag 1/3 av innbyggerne i yrkesaktiv alder står utenfor arbeidslivet. Utdannings- og aktivitetstilbud og tilgang til gode møtesteder er forutsetninger for inkludering. Gode og tilpassede utdanningsløp for voksne er et viktig satsingsområde. Deltakelse i ulike kultur- og aktivitetstilbud er også viktige faktorer for trivsel og livskvalitet.

Innlandet har et mangfoldig og rikt kunst- og kulturliv som det er viktig å støtte opp om og videreutvikle. Kultur er viktig for inkludering, og det må være rom for mangfold med tilbud for alle grupper.

Innsatsen fra frivilligheten har stor betydning for inkludering. Innlandet har et stort mangfold i frivillig sektor. Her er det mulig å legge ned en innsats og bidra til at flere opplever tilhørighet og får et sosialt nettverk. Det må tilrettelegges for et godt samarbeid mellom offentlige myndigheter, næringsliv og frivillige organisasjoner, slik at flere opplever økt tilhørighet og deltakelse i samfunnslivet. Demografiske endringer vil innebære at vi får en

større andel pensjonister. Mange av dem vil ha god helse og vil kunne bidra blant annet i frivillig sektor. De er en viktig ressurs som kan stimulere til deltakelse, inkludering og økt livskvalitet for andre som trenger det.

Kulturminner, kulturmiljøer og museer er viktige deler av samfunnets kollektive hukommelse. Gjennom kulturarven får vi kunnskap, fortellinger og opplevelser. Kulturarven ivaretas best gjennom riktig bruk og aktiv forvaltning. Derfor skal samfunnet som helhet ha ansvar for å ta vare på den felles kulturarven, både den materielle og immaterielle.

De fleste innbyggerne i Innlandet trives godt. Dette er et godt utgangspunkt for å bygge det inkluderende Innlandet. Det er viktig å redusere ulikheter som er knyttet til grunnleggende sosiale forhold som utdanning og økonomi. I tillegg har miljøfaktorer, næringsstruktur, levevaner og helsetjenester stor påvirkning på befolkningens helse og på inkludering. Det flerkulturelle perspektivet blir viktig å ivareta, slik at minoritetsgrupper ikke faller utenfor arbeid- og samfunnsliv.

2.4 Infrastruktur i Innlandet

Bærekraftsmål innenfor satsingsområdet:

Innlandet er stort, og befolkningen bor spredt. Dette skaper utfordringer når det gjelder infrastrukturen i fylket. God infrastruktur er en forutsetning for bosetting og arbeidsliv i hele Innlandet, og det er derfor viktig å sikre god framkommelighet både på vei og bane.

Innlandet er en transittregion hvor transport nord-sør og øst-vest utgjør en stor andel. Innlandets ansvar for nasjonal, regional og grensekryssende infrastruktur skal støtte økonomisk utvikling og livskvalitet, også i tilgrensede fylker og län.

Innlandet fylkeskommune er Norges største eier av fylkesveger med nesten 7 000 kilometer veg. Det er et betydelig vedlikeholds- og investeringsbehov på fylkesvegnettet. I tillegg er vegtrafikk Innlandets største kilde til klimagassutslipp, og det er viktig å satse videre på å redusere dette. Klimaendringer skaper utfordringer for infrastrukturen i fylket, der blant annet flom og skred påvirker drift, vedlikehold og beredskap. Dette må det tas hensyn til når en planlegger infrastruktur.

Befolkningen i Innlandet har mindre tilgang til, og bruker vesentlig mindre kollektivtransport enn landsgjennomsnittet. Det er behov for større satsing på kollektive tilbud som binder Innlandet sammen. Det er naturlig at Innlandet får en tydelig og sterk knutepunktstruktur for kollektivtransport.

I Innlandet er det en klar ambisjon om å ha høy trafikkisikkerhet. Målet er at ingen blir drept eller hardt skadd i trafikken.

Reiselivssatsingen i Innlandet gir et stort antall tilreisende, særlig i høytider og ferier. Dette gir sammen med befolkningsnedgang utfordringer når det gjelder finansiering av infrastruktur og kollektivtilbud over store avstander.

Den digitale infrastrukturen er en forutsetning for å sikre vekst, utvikling og god samfunnssikkerhet i hele Innlandet. Bredbånd-/fiberutbygging må organiseres på en funksjonell og effektiv måte for å sikre god digital infrastruktur til alle innbyggere og deltidsinnbyggerne. Den digitale infrastrukturen er en forutsetning for innovasjon, næringsliv og kompetansemiljøene. Desentralisert undervisning og utdanning kan videreutvikles dersom bredbåndskapasiteten er god nok. Innlandet må jobbe for en større nasjonal satsing på utbygging av fiber/bredbånd.

Klimagassutslippene gikk ned med 1,8 prosent i Innlandet fra 2009 til 2018. Dette tallet inkluderer ikke utslippene fra varer og tjenester som vi kjøper fra andre land og regioner. Skal vi klare å unngå alvorlige klimaendringer, må vi arbeide for å kutte utslipp fra fossile kilder og kraftig redusere prosessutslipp fra transport, landbruk og industri. Veitrafikk og landbruk er de to største utslippskildene.

3. Prioriteringer

Innlandsstrategien staker ut kursen for samfunnsutviklingen i Innlandet gjennom å beskrive hvilke regionale planer som skal utarbeides. Tverrfaglige satsingsområder, som innebærer at vi i større grad samarbeider på tvers av sektorer og fagområder, skal bidra til at Innlandet løser utfordringene vi står overfor og utnytter de mulighetene vi har. FNs bærekraftsmål legges til grunn for alt arbeid.

Stortinget har gitt fylkeskommunene et tydelig ansvar som samfunnsutviklingsaktør. Dette vil være en sentral oppgave å følge opp for fylkeskommunen i årene framover. Rollen som regional samfunnsutvikler handler om å gi strategisk retning, mobilisere aktører og samordne ressurser for å nå vedtatte målsettinger for fylket.

Den overordnede ambisjonen er å gripe mulighetene Innlandet har i en grønn fremtid. For å bidra til grønn omstilling, og kunne realisere ambisjonen som ligger i visjonen "eventyrlige muligheter", er det valgt fire satsingsområder for Innlandet: innbyggere, inkludering, innovasjon og infrastruktur.

For innbyggere og inkludering er det viktig med muligheter for å bo, leve, jobbe og utdanne seg i Innlandet. Vi ønsker at flere skal flytte hit og tilbringe tid i Innlandet. Et inkluderende arbeidsliv med plass for alle er nøkkelen for inkludering. Utenforskap bidrar å redusere livskvalitet og muligheter, både når det gjelder sosial, økonomisk og politisk deltakelse.

Infrastruktur handler om å sikre grønn mobilitet, nye møteplasser og tilgjengelighet i et vidstrakt fylke. Det handler også om å innfri langsiktig mål innen klima og miljø.

Innlandet er et av landets mest spredtbygde fylker. Digital infrastruktur er nødvendig for å sikre god utvikling i våre lokalsamfunn, ikke minst innen blant annet velferdsteknologi som er avgjørende for å opprettholde et forsvarlig helse- og omsorgstilbud i hele fylket.

Innovasjon innebærer vilje til utvikling, og å alltid lete etter bedre løsninger. Innovasjon, både i offentlig og privat sektor vil skape nye arbeidsplasser. Innovasjon skapes gjennom samhandling.

Innlandssamfunnet må i planperioden prioritere å samle ressursene mot de langsiktige målene og de fire satsingsområdene. Gjennom regionale planer vil Innlandssamfunnet gripe mulighetene og møte de utfordringene som Innlandsstrategien har tydeliggjort.

Regionale planer

I planprosessen er det uttrykt behov for nye regionale planer. Regionale planer innebærer imidlertid krevende prosesser som involverer mange parter. Det er derfor viktig å vurdere om det er behov for en regional plan.

En regional plan behandler oppgaver som krever avveining og avklaring mellom forskjellige interesser på tvers av sektorer og kommunegrenser. I tillegg kan det i gjennomføringen av planen være behov for samordning og forpliktende samarbeid mellom mange aktører (jfr. pbl § 8-1).

Det endelige valget av hvilke regionale planer Innlandet skal arbeide med de neste årene, er gjort på følgende grunnlag:

- Innlandets utfordringer og muligheter (kunnskapsgrunnlaget)
- Nasjonale føringer for kommunal og regional planlegging og FNs bærekraftmål
- Innspill fra Innlandssamfunnet
- Behov for regional plan etter plan- og bygningslovens § 8-1- og hva er tilstrekkelig dekket gjennom gjeldende planer
- Forenkling av plansystemet og redusert omfang av regionale planer

Innlandsstrategien er de felles strategiske valgene for innlandssamfunnet. Det har vært en omfattende prosess med mange innspill i høringsperioden. Det har vært viktig å lytte til innspillene som har kommet i prosessen. Samtidig er det vesentlig at arbeidet med regionale planer ikke blir for omfattende. Det må sikres god gjennomføring og oppfølging i samarbeid med sentrale aktører. Koronasituasjonen har gitt erfaringer som vil få betydning på lang sikt. Det er enda viktigere å arbeide for at flere får delta i arbeidslivet. Det er større oppmerksomhet rettet mot at både heltids- og deltidsinnbyggere opplever det som trygt å oppholde seg i fylket. Videre har denne erfaringen gitt nye perspektiver og nye muligheter innen digitale løsninger, som medfører at man er mindre avhengig av fysisk tilstedeværelse i hverdagen.

Klima og miljø har vist seg enda viktigere å prioritere. En forutsetning for en god samfunnsutvikling er å arbeide for å redusere klimautslipp, og for et samfunn som er i stand til å tilpasse seg klimaendringer. Økt nedbørintensitet, med påfølgende overvanns- og flomproblematikk, peker seg ut til å bli den største endringen i Innlandet. Men klimaendringer vil også få konsekvenser for enkeltarter av planter og dyr og for hele økosystemer. Generelt må vi forvente at et varmere klima gir mer intenst ekstremvær. Den største klimautfordringen er økende utslipp av klimagasser fra land med voksende økonomier med stort forbruk av fossil energi, fossilt råstoff og lite gjenbruk.

Innovasjon, verdiskaping og kompetanse er viktige utviklingsområder innenfor de politisk prioriterte satsingsområdene. Her er det gode gjeldende regionale planer og strategier som gir godt grunnlag for utviklingsarbeid. Gjeldende regionale planer på samferdselsområdet kan innlemmes i de tre nye regionale planene.

På bakgrunn av disse helhetsvurderingene vil følgende tre nye regionale planer utarbeides i planperioden:

- **Regionel plan for det inkluderende Innlandet**
- **Regional plan for samfunnssikkerhet**
- **Regional plan for klima, energi og miljø**

Nye regionale planer

I de tre nye regionale planene fokuseres det på Innlandets viktigste utfordringer og muligheter. Langsiktige utviklingsmål og bærekraftmålene skal konkretiseres og følges opp i de regionale planene. Fylkeskommunen leder arbeidet med de regionale planene, men vil sikre en bred involveringsprosess og godt samarbeid med KS, regional stat, partene i arbeidslivet og andre samfunnsaktører.

1. Regional plan for det inkluderende Innlandet

Formål med planen: Den regionale planen skal bidra til at Innlandet oppleves som et inkluderende samfunn. Et inkluderende arbeidsliv er nøkkelfaktoren som sikrer økonomisk og sosial trygghet, god helse og livskvalitet. Planen skal også bidra til å utjevne ulikheter sosialt og økonomisk, gjennom god inkludering i skole, utdanning og deltakelse i lokalmiljøet.

Innlandet har behov for arbeidskraft for å videreføre et godt velferdssamfunn, og dette må ha en sentral plass i planen. Deltakelse i arbeidslivet er også grunnleggende for at hver enkelt skal føle seg inkludert i samfunnet, og ikke minst kunne opprettholde en god levestandard. Innlandet er et av fylkene som har lavest andel av den yrkesaktive befolkningen inkludert i arbeidsstyrken. Å inkludere flere i arbeidslivet vil øke andelen sysselsatte, og bidra til et bedre liv for menneskene dette gjelder. Et mangfoldig samfunn er en styrke som bidrar til at vi kan lykkes med innovasjon og utvikling. Dette er også viktig for at flere skal velge å bosette seg i Innlandet.

Samfunnet skal bidra til å utjevne forskjeller. Sosial ulikhet er både et rettferdighetsproblem, et levekårsproblem, et folkehelseproblem og et samfunnsøkonomisk problem. Vi må ta vare på hele mennesket, og bidra til at folk er i stand til å mestre egne liv. Det er viktig med gode møteplasser og et aktivt organisasjonsliv for at alle skal kunne ta del i fellesskapet, for dette skaper også levende lokalsamfunn. Folk trenger påfyll av kunnskap gjennom hele livet, og derfor er det viktig med et godt tilpasset, relevant og treffsikkert opplæringstilbud. Det handler også om å skape et mangfoldig arbeidsliv, fordi nytenking og innovasjon kommer i arbeidsmiljøer hvor vi er forskjellige.

Det er viktig med effektiv og funksjonell infrastruktur i et fylke hvor mange bor spredt. Veier, jernbane og gode kollektivtilbud er forutsetninger for deltakelse både i arbeidslivet og i innlandssamfunnet.

Inkludering vil også gjelde deltidsinnbyggere, som er en raskt voksende gruppe i Innlandet. Hytteinnbyggeren er viktig for Innlandet, og må inviteres inn i lokalmiljøet.

Temaer som planen skal omhandle:

- Et inkluderende arbeidsliv
- Kompetanse og livslang læring
- Et mangfoldig samfunn
- Universell utforming og mobilitet
- Møteplasser og arenaer for inkludering
- Inkludering gjennom kulturfeltet, deriblant kunst, kulturarv, folkehelse, idrett og frivillig sektor

Regional plan for det inkluderende Innlandet erstatter/bygger på:

- Regional plan for kompetanse, Oppland
- Regional plan for kompetanse og arbeidskraft, Hedmark
- Regional plan for det flerkulturelle Hedmark
- Regional plan for folkehelse, Oppland
- Regional plan for samferdsel, Hedmark
- Regional plan for samferdsel, Oppland
- Politikk for det flerkulturelle Oppland
- Innlandet universelt utformet 2025, Hedmark og Oppland

- Folkehelsestrategi, Hedmark
- Plan for fysisk aktivitet, Hedmark
- Strategiplan for idrett, Oppland
- Kulturstrategi Hedmark
- Kulturstrategi Oppland

2. Regional plan for samfunnssikkerhet

Formål med planen: Tydeliggjøre og legge grunnlag for videreutvikling av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i Innlandet, og ivareta samfunnssikkerheten der Innlandets risikobilde ses i et bredt perspektiv.

Innlandet står overfor samfunnsendringer der befolkningssammensetning, klima, næringsstruktur og kommunikasjon kan gi konsekvenser for samfunnssikkerhet og beredskap. I tillegg kommer koronapandemien, som har hatt stor innvirkning på samfunnsstabiliteten. Covid-19-situasjonen har våren 2020 vist at beredskap og samfunnssikkerhet med tanke på smittefare og pandemier også må få større oppmerksomhet

Innlandets infrastruktur omfatter også nasjonal, regional og grensekryssende infrastruktur som er av stor betydning for økonomisk utvikling, bosetting og livskvalitet både i Innlandet og tilgrensede landsdeler og regioner. I et beredskapsperspektiv må en funksjonell og trygg transport av både personer og varer sikres. Beredskap og samfunnssikkerhet sett i lys av smittefare og pandemier vil kreve digital infrastruktur til alle innbyggerne og deltidsinnbyggere i hele fylket.

Regional plan skal ivareta et komplekst felt der mange aktører fra offentlig, privat og frivillig sektor må samarbeide. Målet er å sikre Innlandet i en framtid der vi opplever skiftende trusselbilder, klimaendringer og stor mobilitet i befolkningen.

Å sikre en effektiv og velfungerende infrastruktur, også digitalt, er avgjørende for at innbyggere og deltidsinnbyggere får tilgang på nødvendige og livsviktige varer og tjenester. En sikker infrastruktur er forutsetning for å kunne ivareta samfunnssikkerheten også grenseregionalt nord-sør og øst-vest. Koronapandemien har vist viktigheten av å ha digital infrastruktur på plass i hele fylket, samt det å ha beredskap på andre sentrale områder, spesielt i de store hyttekommunene.

Temaer som planen skal omhandle:

- Klimaendringer med utfordringer knyttet til økt fare for flom, ras og skred, samt tørke
- Pandemier og smittevern
- Matforsyning og økt søkelys på selvforsyning
- Digital infrastruktur, bredbånd/fiber
- Infrastruktur med sikte på samfunnsforsyningsikkerhet: Strømforsyning, framkommelighet på jernbane og veg
- Beredskap knyttet til reiseliv og deltidsinnbyggere
- Cyber- og informasjonssikkerhet
- Forsvarets tilstedeværelse i Innlandet

Regional plan for samfunnssikkerhet bygger på:

- Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap, Hedmark
- Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap, Oppland
- Regional plan for samferdsel, Hedmark
- Regional plan for samferdsel, Oppland
- Bredbåndstrategi, Oppland

3. Regional plan for klima, energi og miljø

Formål med planen: Utforme, konkretisere og koordinere en offensiv klima- og miljøpolitikk for Innlandet. Klima- og miljøhensyn skal veie tungt i alle samfunnsspørsmål, men planen skal tilpasses at vi lever i både by og bygd. Det handler om å forvalte naturressursene på en bærekraftig måte og skape nye grønne arbeidsplasser.

Det er et mål å redusere utslippene av klimagasser gjennom en offensiv klimapolitikk. Reduksjon av utslipp fra blant annet transport, avfallhåndtering, bygg og anlegg må prioriteres. Klimatilpasning og forebygging vil også være sentrale elementer i planen. Grønn omstilling og nye, miljøvennlige løsninger er fremtiden på en rekke områder, både med tanke på å redusere utslipp og for framtidige tilpasninger.

Bærekraftig jord- og skogbruk er en del av klimaløsningen. Jordvern skal sikre matproduksjon og som et stort skogfylke må også skogproduksjon sikres og utvikles.

Planen skal omhandle energi og alternative energikilder. Vindkraft er en fornybar energikilde som ofte skaper utfordringer overfor natur- og miljøhensyn. Sentrale perspektiver vil være fornybare energikilder, effektiv energibruk og miljøvennlig transport som er utslippsfri. Videreutvikling av fornybar energi er også viktig for Innlandet, hvor det er et stort potensial for innovasjon og grønn vekst.

Det offentlige har stor innkjøpsmakt, og denne bør brukes til å ta gode klimavalg for framtida. Dette handler for eksempel om mer bruk av tre i bygg og materialvalg i produksjoner og søkelys på sirkulær økonomi.

Artsmangfold og naturopplevelse i Innlandet er viktig både for heltids- og deltidsinnbyggeren. Som følge av et gunstig klima og variert geologi med kalkrike bergarter, har Innlandet et stort arts mangfold. I flere områder finnes det dyre- og plantearter som det er viktig å forvalte for framtiden. Villrein er et eksempel på dette. Nesten hele den europeiske bestanden av villrein lever i Norge, og flere nasjonale villreinområder ligger helt eller delvis i Innlandet. Snøhetta, Renheimen-Breheimen Rondane, Sølknkletten, Knutshø og Forollhogna er alle sentrale leveområder for villrein

Innlandets innbyggere og besøkende har sterke tradisjoner knyttet til naturopplevelser, friluftsliv, jakt og fiske. Disse verdiene, som er grunnlag for attraktivitet, reiseliv og bosetting, må forvaltes langsiktig. Det samme gjelder også naturmangfoldet som gir grunnlag for natur- og friluftslivopplevelser. Dette er unike verdier både for fastboende, deltidsinnbyggerne og besøkende, og gir grunnlag for Innlandets reiseliv og hytteutvikling. Planens formål er å belyse dette og sette mål og strategier for en bærekraftig utvikling.

Jord- og skogbruk er viktige næringer i Innlandet, både bioøkonomi og sirkulær økonomi blir et viktig grunnlag for framtidig klimavennlig verdiskaping i det grønne karbonkretsløpet. FNs 5. klimarapport peker på skog som en viktig del av løsningen opp mot klimautfordringene.

Temaer som planen skal omhandle:

- Klima
 - Klimagassreducerende tiltak
 - Klimatilpasning/forebygging
 - Grønn omstilling og verdiskaping
- Energi
 - Energikilder (vind, vann og jord)
 - Miljøvennlig og fornybar energi
 - Energiøkonomisering
- Miljø
 - Biologisk mangfold/arts mangfold
 - Vilt- og fiskeforvaltning
 - Friluftsliv
 - Kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap
 - Forurensing (jord, vann og luft)

Regional plan for klima, energi og miljø erstatter/bygger på:

- Regional plan for energi og klima, Hedmark
- Regional plan for energi og klima, Oppland
- Regional plan for samferdsel, Hedmark
- Regional plan for samferdsel, Oppland
- Regionale føringer for vindkraft, Hedmark
- Bioøkonomistrategi, Innlandet

Regionale planer som videreføres

Det foreligger flere regionale planer som kun er gjeldende for tidligere Oppland og Hedmark fylker. I henhold til Forskrift om sammenslåing av Hedmark fylkeskommune og Oppland fylkeskommune, er det slik at regionale planer etter plan- og bygningsloven kapittel 8, gjelder inntil fylkestinget i den nye fylkeskommunen har vedtatt nye planer.

Det vil på et senere tidspunkt avklares om disse fortsatt skal gjelde slik de er, eller om det skal gjøres endringer. Se ellers kapittel 5 for en samlet oversikt over planporteføljen for perioden 2020-2024.

4. Samarbeid, partnerskap og nettverk

Samhandling, partnerskap og arbeid i nettverk på ulike arenaer er viktig i alt strategisk arbeid.

I den videre oppfølgingen med regionale planer er det viktig at alle samfunnsaktørene involveres. Samarbeidet mellom myndigheter, næringsliv, frivilligheten og innbyggere på tvers av fagområder er grunnleggende for å få gode, tverrfaglige og bærekraftige løsninger.

Innlandet fylkeskommune har, med sine 46 kommuner, etablert interkommunale oppgavefelleskap (regionråd). Det er utarbeidet gjensidige forpliktende partnerskapsavtaler. Det enkelte regionråd utarbeider sin egen strategi, som skal bidra til å følge opp Innlandsstrategien.

Den regionale samhandlingen i Innlandet foregår også på flere arenaer, blant annet Planstrategiforum, Regionalt planforum, Agenda Innlandet og møter/partnerskap med kommuner og næringsliv. Planstrategiforum hvor KS, Fylkesmannen, NHO, LO og NAV møter regionalpolitisk ledelse har vært en nyttig og konstruktiv arena gjennom hele arbeidsprosessen med Innlandsstrategien. Det er derfor naturlig at dette regionale partnerskapet følger opp arbeidet med de regionale planene i oppfølgingen av Innlandsstrategien.

Samhandling skjer også mellom regioner (fylker), nasjonalt og internasjonalt. Østlandssamarbeidet er et politisk samarbeid mellom Oslo kommune, Viken fylkeskommune, Innlandet fylkeskommune og Vestfold og Telemark fylkeskommune. Samarbeidet skal bidra til en balansert utvikling i landsdelen, som en bærekraftig og konkurransedyktig region i Europa. Innlandet fylkeskommune er også medlem av KS, Samarbeidsalliansen Osloregionen, Osloregionens Europakontor og flere andre nettverk.

Tidligere Oppland og Hedmark fylkeskommuner har også gjennom mange år jobbet aktivt på internasjonale arenaer. Hedmark har i tillegg hatt et omfattende grenseregionalt samarbeid med Sverige.

Europeisk politikk påvirker norske fylker og kommuner i stor grad. Innlandet fylkeskommune er i dag medlem av flere europeiske organisasjoner. Dette gir rom for medvirkning, innsikt i politiske, juridiske, sosiale og økonomiske prosesser og inngang til viktige nettverk og allianser. Slike medlemskap gir også grunnlag for deltakelse i prosjekter og programmer som kan gi Innlandet tilgang på kompetanse, erfaring og ressurser og bidra til å løse prioriterte oppgaver.

5. Planporteføljen 2020-2024

Planporteføljen fra tidligere Hedmark og Oppland fylkeskommuner er gjennomgått med formål å avklare status for de ulike planer/strategier.

Fylkestinget er opptatt av å lage en hensiktsmessig og oversiktlig planportefølge for Innlandet, og ønsker samtidig å redusere omfanget av planer og strategier. Dette har også høringspartene vært opptatt av i sine uttalelser, og når de har gitt innspill under de regionale samlingene som ble gjennomført vinteren 2020. Nedenfor gis en oversikt:

- Nye regionale planer (og planer som implementeres).
- Regionale planer som videreføres og rulleres/ revideres.
- Regionale planer som videreføres inntil videre og avklares på et senere tidspunkt.

Nye regionale planer

1. Det inkluderende Innlandet

Erstatter/bygger på:

- Regional plan for kompetanse, Oppland
- Regional plan for kompetanse og arbeidskraft, Hedmark
- Regional plan for det flerkulturelle Hedmark
- Regional plan for folkehelse, Oppland
- Regional plan for samferdsel, Hedmark
- Regional plan for samferdsel, Oppland
- Politikk for det flerkulturelle Oppland
- Innlandet universelt utformet 2025, Hedmark og Oppland
- Folkehelsestrategi, Hedmark
- Plan for fysisk aktivitet, Hedmark
- Strategiplan for idrett, Oppland
- Kulturstrategi Hedmark
- Kulturstrategi Oppland

2. Samfunnssikkerhet

Erstatter/bygger på:

- Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap, Hedmark
- Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap, Oppland
- Regional plan for samferdsel, Hedmark
- Regional plan for samferdsel, Oppland

- Bredbåndstrategi, Oppland

3. Klima, energi og miljø

Erstatter/bygger på:

- Regional plan for energi og klima, Hedmark
- Regional plan for energi og klima, Oppland
- Regional plan for samferdsel, Hedmark
- Regional plan for samferdsel, Oppland
- Regionale føringer for vindkraft, Hedmark
- Bioøkonomistrategi, Innlandet

Regionale planer som videreføres og rulleres/revideres

- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag
- Forvaltningsplan for norsk del av grensevannområdene Ångermanälven, Indalsälven og Dalälven 2016 – 2021 (denne er vedlegg til Regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag)
- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016 - 2021 - i denne implementeres FDP Vannbruksplan for Femund-/Trysilvassdraget, Hedmark
- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken
- Regional plan for vassforvaltning for Sogn og Fjordane vassregion 2016-2021 (gjelder for mindre områder i Innlandet)
- Regional plan for vassforvaltning i Vassregion Møre og Romsdal 2016-2021 (gjelder for mindre områder i Innlandet)
- Regional plan for Gudbrandsdalslågen med sidevassdrag, Innlandet
- Regional plan for Rondane – Sønkleppen, Innlandet - i denne implementeres FDP Søndre Hedmarksvidda, Hedmark
- Regional plan for Dovrefjellområdet, Innlandet
- Regional plan for Ottadalsområdet, Innlandet
- Regional plan for Forollhogna villreinområde, Hedmark
- Regional plan for Røros Bergstad og Circumferensen
- Regional plan for Vestmarka, Hedmark
- Regional plan for Hadeland, Oppland

Regionale planer som videreføres

- Regional plan for kompetanse og arbeidskraft, Hedmark
- Regional plan for kompetanse, Oppland
- Regional plan for verdiskaping, Oppland
- Regional plan for opplevelsesnæringer, Hedmark

- Fylkesdelplan for Samordnet miljø-, areal og transportutvikling for Hamarregionen, Hedmark
- Fylkesdelplan for vern og bruk av kulturminner og kulturmiljøer, Hedmark

Vannforvaltning

Vannforskriften legger premisene for arbeidet med de regionale vannforvaltningsplanene og er Norges gjennomføring av EUS vanndirektiv.

Planene er pålagt og utarbeidet gjennom omfattende prosessarbeid mellom flere fylker. Det er Viken fylkeskommune som har ansvar for gjennomføringen av vannforskriftsarbeidet i Innlandet og Viken vannregion og de norske delene av vannregion Västerhavet. Innlandet fylkeskommune deltar inn i dette arbeidet. Vannområder med hele eller mesteparten av sitt areal i Innlandet fylke er:

- Glomma vannområde
- Mjøsa vannområde
- Valdres vannområde
- Randsfjorden vannområde
- Grensevassdragene

Vannforvaltningsplanene har hovedfokus på vannkvalitet, og planarbeidet er underlagt formelle prosess- og kvalitetskrav med tanke på utforming. Planene vedtas av fylkestinget etter de har vært på høring, men sendes deretter over til Miljødirektoratet (MD) som i samråd med NVE og andre berørte direktorater sikrer nasjonale føringer før de oversender sin tilråding til oppdaterte planer til Klima og miljødepartementet. Klima- og miljødepartementet godkjenner planene i samråd med Olje- og energidepartementet.

Villrein

Villreinområdene i Innlandet har alle egne regionale planer som videreføres og rulleres/revideres i etterkant av tilstandskartleggingen som er planlagt gjennomført i regi av Miljødirektoratet i løpet av 2021. Miljøkvalitetsnormen behandles i Stortinget før sommeren 2020.

By- og tettstedsutvikling

Det tilstrebes lik praksis for de to gamle fylkene fram til nye planer om temaet er vedtatt for hele Innlandet.